

25 ROKOV VOJSKA PROTIVZDUŠNEJ OBRANY

V povojnových rokoch sme svedkami do-
slova revolučných zmien vo vojenstve, kto-
ré sú vyvolané neprestajne pokračujúcim
vedeckotechnickým pokrokom. Tieto zmeny
sa veľmi výrazne prejavujú nielen v názo-
roch na vedenie vojny, ale našli veľmi kon-
krétny výraz aj v prostriedkoch vedenia
ozbrojeného zápasu a ich použití v lokál-
nych vojnách. Hlboké zmeny vo výzbroji
a bojovej technike zákonite vedú ku kvali-
tatívne novým formám a spôsobom vedenia
operácie a boja.

V súčasnosti sme svedkami, že vo všet-
kých moderných armádach sa venuje veľká
pozornosť zdokonaľovaniu systému proti-
vzdušnej obrany pozemných vojsk pro-
stredníctvom modernizácie stávajúcej tech-
niky, vývojom a výrobou novej, ako aj hľa-
daním najracionálnejších organizačných
foriem a spôsobov bojovej činnosti.

Je skutočnosťou veľmi názorne a pre-
svedčivo potvrdenou priebehom lokálnych
vojen, že úloha a význam protivzdušnej
obrany je podmienený búrlivým rastom
množstva aj kvality prostriedkov vzduš-
ného napadnutia. Prakticky každý lietajúci
aparát môže byť nosičom zbraní hromad-
ného ničenia. Mnohé z nich sa používajú
ako nosiči klasických prostriedkov ničenia,
ktoré mnohonásobne prevyšujú svojou ni-
čivou silou známe prostriedky z 2. svetovej
vojny.

História vojen nás učí, že rozvoj útoč-
ných prostriedkov vždy sprevádzal rozvoj
prostriedkov obrany. S rozvojom prostried-

kov vzdušného napadnutia sa zákonite zdo-
konaluje aj systém protivzdušnej obrany.

Na rozdiel od protivzdušnej obrany štá-
tu (PVOŠ) je charakteristickou črtou pre
protivzdušnú obranu vojsk (PVO) a ich
tylových objektov — vysoká pohyblivosť,
dynamika, podmienená činnosťou vojsk na
bojisku v súčasných manévrových operá-
ciách a bojoch. Hĺbka a šírka úloh je daná
operačným uskupením bránených vojsk.
Táto špecifika priamo určuje charakter
úloh plnených vojskom protivzdušnej obra-
ny. Zväzky a zväzy pozemného vojska sú-
časných armád disponujú potrebnými sila-
mi a prostriedkami protivzdušnej obrany.
Ich zloženie a technická vybavenosť je ur-
čovaná tým, že proti vojskám a ich tylo-
vým objektom budú hlavne pôsobiť operač-
no-taktické a taktické prostriedky vzduš-
ného napadnutia nepriateľa a čiastočne aj
strategické.

Protivzdušná obrana je neoddeliteľnou
časťou bojovej činnosti pozemných vojsk.
Je založená na účelnom využití rozličných
síl a prostriedkov vyzbrojených zložitou
modernou bojovou palebnou technikou, sy-
stémom riadenia a velenia a prieskumu
vzdušného nepriateľa. Vo výzbroji vojska
protivzdušnej obrany sú pohyblivé proti-
letadlové raketové komplety rozličného
určenia, malokalibrové protiletadlové de-
lostrelectvo, rádiolokátory a automatizova-
ný systém velenia.

Zvládnuť spôsoby vedenia bojovej čin-
nosti súčasnej protivzdušnej obrany, po-

chopiť možnosti a formy ich realizácie v praxi súčasnej vojny môže len ten, kto je schopný na základe ujasnenia si princípov operačného umenia a bojovej techniky, podmienených vedeckotechnickým rozvojom, kriticky zvládnuť skúsenosti minulých vojen, umne využiť prospešné z týchto skúsenosti v súčasnej realite.

V súčasných podmienkach je pre nás mimoriadne aktuálna myšlienka V. I. Lenina, že "...nerozumne alebo dokonca nezodpovedne si počína tá armáda, ktorá sa nepripravuje zvládnuť všetky druhy zbraní, všetky prostriedky a spôsoby boja, ktoré sú alebo môžu byť u nepriateľa". Preto musíme veľmi pozorne študovať rozvoj vojenského umenia a techniky u pravdepodobného nepriateľa a robiť správne závery pre svoju praktickú prácu vo výchove, výcviku a výstavbe vojska.

V priebehu druhej svetovej vojny žiadna moderná armáda nezískala tak bohaté praktické bojové skúsenosti a nerozpracovala teóriu protivzdušnej obrany v operáciách pozemných vojsk ako Sovietska armáda. Po prvý raz v histórii vojen v Stalingradskej operácii sa uskutočnila vzdušná blokáda obklúčeného uskupenia nepriateľa silami protiletadlového delostrelectva a stíhacieho letectva. V priebehu Kurskej operácie v roku 1943 boli získané skúsenosti použitia protiletadlového delostrelectva v operačnom meradle. V Kurskej operácii protiletadlové delostrelectvo piatich frontov (Voroněžský, Centrálny, Brianský, Západný, Stepný) zničilo 1676 nepriateľských lietadiel, veľké množstvo tankov, obrnených transportérov a pechoty. Domnievam sa, že 40. výročie víťazstva Sovietskeho zväzu nad fašistickým Nemeckom a imperialistickým Japonskom by nám malo poslúžiť k hlbokému zamysleniu či plne využívame toto bohatstvo skúsenosti vo svojej praktickej činnosti.

Skúsenosti 2. svetovej vojny nesporne dokázali, že úspech operácií pozemných vojsk je tesne spojený a závisí od výsledkov boja za vzdušnú nadvládu. Preto protivzdušná obrana, ktorá bola začlenená do opatrení bojového zabezpečenia, prerástla v neoddeliteľnú časť celého komplexu bojovej činnosti pozemného vojska.

Vojna priniesla veľa **nového** do operačno-taktických princípov bojového použitia síl a prostriedkov protivzdušnej obrany. Napr. ich sústredenie na hlavných smeroch, vytváranie protiletadlových skupín, systém hlboko členenej protivzdušnej obrany s využitím protiletadlového delostrelectva rozličných kalibrov, protiletadlových gufometov a ručných zbraní, široké

používanie manévru v taktickom aj operačnom meradle.

V priebehu 2. svetovej vojny charakteristickým pre vedenie ozbrojeného zápasu bolo hromadné používanie letectva. Pred vierolomným prepadnutím Sovietskeho zväzu len fašistické Nemecko disponovalo viac ako desiatkami tisícami bojových lietadiel. Okolo 5000 z nich bolo dislokovaných na letiskách blízko hraníc so Sovietskym zväzom. Letectvo fašistického wehrmachtu uskutočnilo na sovietsko-nemeckom fronte okolo 1.450.000 lietadlových vzletov, z ktorých 90 % bolo uskutočnených na vojská a objekty tyla bojujúcich frontov. Význam a zásadnú úlohu boja s nepriateľským letectvom vtedy výstižne charakterizoval najvyšší hlavný veliteľ: prax vojny potvrdila, že aj tie najchrabrejšie vojská sa stávajú bezmocnými ak nie sú bránené pred údermi zo vzduchu.

V priebehu Veľkej vlasteneckej vojny pozemnými prostriedkami protivzdušnej obrany sovietskych frontov bolo **zostrelých 21 645 lietadiel**. Z nich strednokalibrovým protiletadlovým delostrelectvom — 4047 (18,7 %), malokalibrovým protiletadlovým delostrelectvom — 14 657 (67,7 %), protiletadlovými gufometmi — 2401 (11,1 %), paľbou ručných zbraní — 546 (2,5 %) lietadiel. Priemerná spotreba streliva na jedno zostrelené lietadlo strednokalibrového protiletadlového delostrelectva bola 598, malokalibrového 905 nábojov a 7036 nábojov ručných zbraní. Len v dôsledku uvedených strát bol nepriateľ donútený 4 razy plne obnoviť svoj letecký park, ktorý na začiatku vojny zasadil proti Sovietskemu zväzu.

Skúsenosti z Veľkej vlasteneckej vojny presvedčivo ukázali, že vzrastajúca úloha letectva, jeho hromadné použitie, manérovacie možnosti a spôsoby bojového použitia do značnej miery ovplyvňujú priebeh aj výsledok operácie pozemných vojsk. Táto skutočnosť vyvoláva potrebu ďalšieho rozvoja pozemných prostriedkov protivzdušnej obrany. Pozornost' si v tejto súvislosti zasluhujú závery 1. Bieloruského frontu v doklade o skúsenostiach z organizácie protivzdušnej obrany vo Veľkej vlasteneckej vojne, schválené maršálom ZSSR G. K. Žukovom, v ktorých sa hovorí o tom, že front musí mať dostatočné množstvo svojich prostriedkov pre využitie vo vlastných záujmoch až po tylovú hranicu. Všetky prostriedky protivzdušnej obrany v pásme frontu až po jeho tylovú hranicu musia byť podriadené len vojenskej rade daného frontu. Dvojité delenie v pásme frontu (vojskové protiletadlové delostrelectvo a

útvary PVOŠ) musí byť vylúčené, ako umelé, nezdôvodnené.

V priebehu druhej svetovej vojny protivzdušná obrana získavala čoraz väčší význam v operáciách pozemného vojska. Z druhu bojového zabezpečenia sa stala hlavným prostriedkom ničenia nepriateľa a odrážania jeho úderov, to znamená, že sa stala **druhom bojovej činnosti**.

V povojnových rokoch, spolu s výstavbou celej ČSLA v duchu Košického vládneho programu pokračovala aj **výstavba** síl a prostriedkov protivzdušnej obrany. V prvej polovici päťdesiatich rokov, vzhľadom na zložitú medzinárodnopolitickú situáciu, sa výstavba urýchlila a v rámci delostrelectva boli postavené dve protiletadlové divízie ako záloha hlavného velenia, v rámci okruhov boli organické protiletadlové pluky, neskoršie reorganizované na protiletadlové brigády. V armádnych zboroch boli ako organické prostriedky protivzdušnej obrany začlenené zborové protiletadlové oddiely. V organizačnej štruktúre vševojskových divízií boli protiletadlové pluky [resp. oddiely]. V rámci vševojskových plukov boli protiletadlové delostrelecké jednotky vyzbrojené malokalibrovými protiletadlovými kanónmi. Na obranu letísk boli postavené štyri protiletadlové oddiely.

Vďaka sústavnej starostlivosti straníckeho a štátneho vedenia velením našej armády boli v organizačnom rámci delostrelectva, vytvárané podmienky pre postupnú modernizáciu protiletadlového delostrelectva, zavádzali sa nové typy prískumných a riadiacich rádiolokátorov, poloautomatizované protiletadlové komplety, zamierovače vybavené počítačovou technikou pre riadenie paľby v batériách, strelecké rádiolokátory.

V súlade s Košickým vládnyim programom proces prezbrojovania novou technikou a modernizácia prostriedkov protivzdušnej obrany prebiehali na bázi našej československej techniky [30 mm PLdVK, 56 mm PLK čs. a ďalšie] i sovietskej techniky, pri rozsiahlej pomoci sovietskych špecialistov a nezištnej spolupráci so Sovietskou armádou. Prezbrojovací proces nebol obmedzený len na dodávky sovietskej techniky, ale bol rozšírený aj na licenčnú výrobu protiletadlových kanónov a streleckých rádiolokátorov.

V povojnových rokoch sa ďalej rozvíjala **taktika** síl a prostriedkov protivzdušnej obrany v súlade so zmenami, ktoré sa prejavovali v kvantitatívnom aj kvalitatívnom vybavení a organizačnej štruktúre pozemného vojska. Vznik zbraní hromadného ničenia, ďalšie zdokonaľovanie letectva ako jedného z hlavných nosičov, všeobecná ten-

dencia vo zvyšovaní aeromobilnosti vojsk, rozvoj a výroba kvalitatívne nových prostriedkov protivzdušnej obrany (protiletadlové rakety, automatizované systémy velenia) podmienené celkovým vedecko-technickým pokrokom, mali ďalekosiahly vplyv na spôsoby a charakter bojovej činnosti síl a prostriedkov protivzdušnej obrany.

Poznatky z lokálnych vojen vyvolaných imperializmom v juhovýchodnej Ázii a na Blízkom východe ukazujú na to, že zvýšenie efektívnosti protivzdušnej obrany donútilo vzdušného nepriateľa hľadať dokonalejšie spôsoby jej prekonávania. Letectvo začalo využívať malé a prízemné výšky, začali sa používať vyzbrojené vrtnútky, rádiatechnické rušenie a nové prostriedky ničenia.

Tieto skutočnosti vyžadovali hľadať nové organizačné formy a spôsoby taktického použitia súčasných prostriedkov protivzdušnej obrany v zložitých podmienkach pozemnej a vzdušnej situácie s používaním prostriedkov rušenia. Tak isto bolo treba určovať ďalšie perspektívy rozvoja prostriedkov protivzdušnej obrany vychádzajúc z tendencií rozvoja prostriedkov vzdušného napadnutia.

V súvislosti s uvedenými skutočnosťami vzrastala úloha veliteľov a náčelníkov, ktorí boli predurčení na to, aby rozpracovali a zavádzali do praxe štábov a vojsk nové taktické spôsoby vedenia boja so vzdušným nepriateľom, zvyšovali presnosť prípravy a vedenia paľby, ničili ciele na maximálnych diaľkach prvým výstrelom (raketou), zdokonaľovali prískum vzdušného nepriateľa. Čím sa technika stáva zložitejšou, tým viac vyžaduje umné riadenie. Tieto požiadavky postavili na prvé miesto úlohu **zvyšovania vojenskotechnických znalostí** obsluhujúceho personálu. Ale nielen to, tieto znalosti treba využívať v praktickej činnosti, tvorivým spôsobom využívať možnosti, ktoré poskytuje moderná technika a výzbroj protivzdušnej obrany.

Rozsiahla modernizácia protivzdušnej obrany si vyžiadala riešiť aj otázky **plného a efektívneho využitia** síl a prostriedkov. Tak začiatkom druhej polovice päťdesiatich rokov bolo rozhodnuté, že okrem funkcie zástupcu veliteľa delostrelectva pre protiletadlové delostrelectvo, bude vo vševojskovom štábe zriadená funkcia náčelníka protivzdušnej obrany na vzťahoch a zväzkoch. Hlavnou úlohou náčelníkov protivzdušnej obrany na príslušných stupňoch bolo zladovať použitie prískumných a palebných prostriedkov, ktorých činnosť plánoval a riadil zástupca veliteľa delostrelectva pre protiletadlové delostrelectvo,

s pasívnymi opatreniami protivzdušnej obrany pozemného vojska. Avšak praktické skúsenosti ukázali, že pre efektívne využitie síl a prostriedkov protivzdušnej obrany pri obrane vojsk treba odstrániť roztrieštenosť velenia a vytvoriť zodpovedajúce organizačné a kádrové predpoklady. V druhej polovici päťdesiatych rokov zosilnela snaha po organizačnom zlúčení všetkých síl a prostriedkov protivzdušnej obrany pod jednotným velením. V roku 1960 dochádza podľa vzoru v Sovietskej armáde k **vytvoreniu vojska protivzdušnej obrany pozemného vojska** ako samostatného druhu vojska. Stalo sa tak rozkazom ministra národnej obrany číslo 09 zo 4. júla 1960. Týmto dokumentom bolo rozhodnuté **zriadiť k 1. októbru 1960 v pozemnom vojsku ČSĽA vojsko protivzdušnej obrany.**

Protiletadlové delostrelecké zväzky, útvary a jednotky boli vyčlenené z delostrelectva a spolu s rádiotechnickými útvarmi a jednotkami vytvorili samostatný druh vojska, predurčený na protivzdušnú obranu vojsk a dôležitých tylových objektov. Vojsko protivzdušnej obrany samostatne a v súčinnosti so stíhačím letectvom bolo určené na ničenie nepriateľského letectva, vrtníkov, vedenie rádiolokačného preskumu, upovedomovanie vojsk o vzdušnom nepriateľovi a vedenie boja so vzdušnými výsadbami.

Vytvorením vojska protivzdušnej obrany vznikli podstatne priaznivejšie podmienky pre ďalší rozvoj protivzdušnej obrany pozemného vojska. Dnes, s odstupom času môžeme zdôvodnene tvrdiť, že to bola jedna z rozhodujúcich podmienok tých prenikavých zmien, ktoré nastali v úrovni protivzdušnej obrany vojsk v období po XIV. zjazde KSČ až k dnešným dňom, kedy sme s oprávnenou hrdosťou bilancovali úspešnú výstavbu vojska protivzdušnej obrany v období po XVI. zjazde KSČ. Od vzniku vojska protivzdušnej obrany bola vykonaná veľká práca v rozpracovaní zásad operačného a bojového použitia síl a prostriedkov protivzdušnej obrany, v oblasti velenia a súčinnosti, v organizačnej výstavbe, príprave kádrov a v ďalších oblastiach, ktoré vyplývajú z pôsobnosti vojska a sú spojené s jeho cieľavedomým rozvojom a výstavbou.

Príslušníci vojska protivzdušnej obrany, osobitne riadiace kádre vo vyšších štáboch a vo vojskách vykonali kus poctivej práce. Neoceniteľnou pomocou pri teoretickom rozpracovaní a praktickom uvádzaní základných otázok do praxe štábov a vojsk nám boli predovšetkým skúsenosti Sovietskej armády a jej vojsk protivzdušnej obrany.

Jubilejný rok 1985, kedy si pripomíname 40. výročie oslobodenia našej vlasti Sovietskou armádou a 40 rokov budovania našej socialistickej vlasti, má pre nás príslušníkov vojska protivzdušnej obrany mimoriadny význam. Hodnotíme, ako sa nám podarilo splniť náročné úlohy XVI. zjazdu KSČ pri výstavbe vojska, ako sa nám podarilo ďalej skvalitňovať výchovu, výcvik, zvyšovať bojové možnosti, bojovú pohotovosť a pripravenosť zväzkov, útvarov a jednotiek. Domnievame sa, že za posledných 15 rokov sme sa vo všetkých oblastiach dostali výrazne dopredu a že celé obdobie od XIV. zjazdu KSČ až k dnešným dňom znamená vo vojsku protivzdušnej obrany **kvalitatívne zmeny**, doslova revolučný vedeckotechnický pokrok, ktorý sa prejavil v mnohonasobnom zvýšení bojových možností vojska protivzdušnej obrany, najmä palebných možností v boji a operácii pozemného vojska.

Náčelníci, veliteľia a politickí pracovníci prejavili veľké úsilie vo výchove príslušníkov vojska, upevňovaní morálneho a politického stavu, disciplíny, organizovanosti, pestovaní hrdosťi na príslušnosť k novej zbrani, útvaru a vojsku. Úspešne sa k tomu využívali slávne bojové tradície našich protiletadlovcov z 1. československého armádneho zboru v Sovietskom zväze počas Veľkej vlasteneckej vojny. Tradície protiletadlovcov 1. československého armádneho zboru v Sovietskom zväze, získané v tvrdých bojoch s fašistickým nepriateľom, spečatené často obetou najvyššou — položením života za slobodu a nezávislosť našej vlasti, sú trvalým odkazom aj pre nás súčasných a budúce pokolenia.

Významnou súčasťou bojových tradícií protiletadlovcov z obdobia 2. svetovej vojny je ich účasť v Slovenskom národnom povstaní. Zmiešaná skupina protiletadlového delostrelectva v rámci povstaleckých síl a protiletadlové jednotky 2. československej paradesanťnej brigády v Sovietskom zväze preukázali v bojoch s fašistickým letectvom v Slovenskom národnom povstaní vysokú morálku, bojovú pripravenosť, statočnosť a čestne splnili svoje bojové úlohy. Preukázali nezmiernu morálnu silu a túžbu po získaní slobody a nezávislosti pre naše národy a československú vlasť.

Naši veliteľia a politickí pracovníci umne čerpajú skúsenosti z týchto tradícií pri výchove súčasného pokolenia k socialistickej vlastenectvu a proletárskemu internacionalizmu. Pokrokové bojové tradície nášho vojska sú úzko späté s bojom nášho ľudu za sociálne a národné oslobodenie, s bojom KSČ a našej robotníckej triedy za

nastolenie spravodlivého spoločenského poriadku, za pokrokový socialistický rozvoj našej spoločnosti.

Príslušníci nášho vojska v súčasnosti úspešne rozoznávajú novodobé tradície svojej svedomitou, poctivou každodennou prácou v procese výchovy a výcviku, pri príprave našich jednotiek, útvarov a zväzkov na bojovú činnosť. Ich práca bola v priebehu 25 rokov vysoko ocenená. 47 % útvarov bolo vyznamenaných Radom červenej hviezdy, medzi nimi aj historický Proskurovský protiletadlový pluk. 82 % útvarov bolo okrem toho vyznamenaných štátnymi vyznamenaniami a dostalo pamätné medailie. Putovné zástavy Ústredného výboru Socialistického zväzu mládeže boli prepožičané zväzkom a útvarom vojska protivzdušnej obrany v rokoch 1978, 1979 a 1980. Vysoké

ocenenie sa dostalo v roku 1984 protiletadlovému pluku vševojskového zväzku, ktorému bola prepožičaná putovná zástava ministra národnej obrany ČSSR.

Vysoko bola ocenená aj práca jednotlivcov. Mnohí príslušníci vojska sú nositeľmi radov a štátnych vyznamenaní. Toto ocenenie našej práce svedčí o tom, že náčelníci, veliteľia, politickí pracovníci a štáby vojska protivzdušnej obrany, spolu s vojakmi základnej služby pristupujú zodpovedne k vytýčeným úlohám, sú hrdí na príslušnosť k vojsku, na svoje zbrane. Výseldky ich práce sú spoľahlivou zárukou toho, že bojové tradície nášho vojska sú v dobrých rukách a budú aj v ďalších rokoch budované a rozširované ako tradície pokrokové, v duchu zásad budovania a obrany našej socialistickej vlasti.

Vojskové letectvo kapitalistických štátov je najaktívnejšie a hlavnú silu imperializmu v agresívnych vojnách. Jednou zo zvláštností letectva je to, že pri relatívne malých nárokoch na personál, je schopné plniť veľké operačné úlohy. Vo všetkých agresívnych vojnách imperializmu za posledných 40 rokov prideloval hlavnú úlohu letectvu ako najpohyblivejšiemu druhu ozbrojených síl, schopnému uskutočňovať údery na objekty nepriateľa do veľkej hĺbky a pritom ich úspešne, s veľkým účinkom ničiť. Pritom vo všetkých lokálnych vojnách letectvo agresora keď za údermi na letiskách prechádzalo k aktívnej činnosti proti pozemným vojskám. Veľké úsilie a prostriedky v poslednom desaťročí imperializmu vynakladá na zvýšenie presnosti paľby, širokým zavádzaním riadených rakiet a bômb do výzbroje taktického letectva. Západní teoretici sú toho názoru, že zvýšenie presnosti bombardovania o 25 % znižuje požiadavky lietadlových vzletov pri rovnakých účinkoch ničenia až dvakrát.

Západní vojenski špecialisti prichádzajú k záverom, na základe skúseností z lokálnych vojen, že neprestajný rozvoj riadených protiletadlových rakiet a stíhacieho letectva, automatické systémy riadenia a velenia oveľa zvýšili efektívnosť protivzdušnej obrany. Tieto skutočnosti majú za následok značné straty drahých pilotovaných bojových lietadiel a ich posádok. Preto začali venovať veľkú pozornosť rozvoju a výrobe bezpilotných lietadiel. Špeciálne taktické úderné bezpilotné lietadlá sú schopné ničieť rozličné pozemné objekty v taktickej aj operačnej hĺbke, majú schopnosť lepšie prekonať silnú protivzdušnú

obranu, môžu ničiť živú silu aj techniku nepriateľa. Súčasne zabezpečujú bojovú činnosť pilotovaným lietadlám ničením a umlčováním síl a prostriedkov protivzdušnej obrany.

Vedenie operácií a boja v rámci konvenčnej vojny sa má riadiť zásadami „kombinovaného vzdušného a pozemného boja“ vypracovaného americkými špecialistami pre podmienky európskeho priestoru vojnovnej činnosti.

V nadväznosti na rozpracovanie zásad „kombinovaného vzdušného a pozemného boja“ vypracovalo velenie amerického vojského letectva zásady tzv. „zničenia protivzdušnej obrany a letectva nepriateľa“, a to v krátkom čase po začatí ozbrojeného stretnutia. Hlavná úderná sila taktického letectva NATO má byť od samého začiatku ozbrojeného stretnutia sústredená na zničenie síl a prostriedkov protivzdušnej obrany a frontového letectva. Tým sa majú vytvoriť predpoklady pre účinné ničenie cieľov v hĺbke operačného uskupenia a teritória nepriateľa. Pre splnenie týchto zámerov má byť taktické letectvo NATO a časť amerického strategického letectva vyzbrojené najmodernejšími prostriedkami ničenia, predovšetkým konvenčnými. Počíta sa so zavedením vysoko presných zbraní — leteckých protizemných riadených rakiet a leteckých riadených bômb s presnými prostriedkami navedenia, zbraňových systémov s veľkým plošným účinkom, vybavených submuníciou na ničenie plošných cieľov a živej sily. Plánuje sa tiež zavedenie nových prostriedkov boja s rádioelektronickými systémami nepriate-

Ia, predovšetkým prieskumného a palebného systému PLSS.

Výstavba vojenského letectva štátov NATO je predovšetkým orientovaná na rozsiahlu modernizáciu bojovej techniky, výzbroje a výstroja s cieľom zvýšiť konvenčnú palebnú účinnosť taktického letectva a jeho schopnosť plniť bojové úlohy za sťažených poveternostných podmienok letu vo dne aj v noci, v priestoroch bránených silnou protivzdušnou obranou a v podmienkach použitia účinných prostriedkov rádioelektronického boja. Palubná a prídavná výzbroj taktického letectva je sústavne zdokonaľovaná. Zavádzaním nových typov leteckých riadených rakiet a riadených bômb sa výrazne zvýši presnosť zásahu pozemných cieľov. Letecké zbrane s veľkým plošným účinkom, vybavené rozličnými druhmi submunície majú čo do účinnosti a rozsahu ničivých účinkov nahradiť jadrové zbrane malého kalibra.

Poučné sú pre príslušníkov vojska protivzdušnej obrany **poznatky** z jesenných cvičení vojsk NATO v roku 1984. Jednou z významných zvláštností je účasť na cvičení rakiet stredného doletu Pershing 2 a rakiet s plochou dráhou letu GLGM. Mimoriadnu pozornosť špecialisti štábov venovali hodnoteniu bojových možností nových lietadiel F-15, F-16, A-10, Tornádo a organizácii riadenia a velenia síl a prostriedkov protivzdušnej obrany s využitím systému NAEW.

U taktického letectva sa hlavná pozornosť venovala precvičeniu otázok prípravy a vedenia vzdušných útočných operácií, uskutočňovaných s cieľom vybojovania vzdušnej nadvlády, dezorganizácie velenia u nepriateľa, zabráneniu jeho operačného strategického preskupenia a spôsobeniu strát druhým sledom a zálohám. Priama letecká podpora sa prehlbila z 25 km na 70 km. Taktické letectvo na výzvu vševoj-

skových veliteľov ničilo nepriateľa do celej hĺbky úlohy divízie. Strategické letectvo USA sa ďaleko aktívnejšie zúčastňovalo cvičení spojených vzdušných síl NATO v Európe než tomu bolo v minulosti.

S rastúcim významom letectva a ostatných prostriedkov vzdušného napadnutia v súčasnom boji a operácii vzrastá aj význam protivzdušnej obrany. Na podporu americkej divízie na deň boja sa vyčleňuje do 100—120 lietadlových vzletov taktického letectva. V „divízii 86“ je plánovaná brigáda vojskového letectva (146 vrtuľníkov, z nich 50 bitevných). Zborové vojskové letectvo má byť organizačne zlúčené do brigády s viac ako 320 vrtuľníkmi, z nich 90 bitevných. V podmienkach širokého použitia taktického a vojskového letectva, presných zbraní, nadobúdajú opatrenia na zníženie efektívnosti jeho úderov mimoriadne vážny význam pre zabezpečenie odolnosti našich vojsk.

Úloha zvyšovania efektívnosti protivzdušnej obrany vojsk sa v mnohých súčasných armádach rieši zvyšovaním počtov protiletadlových raketových kompletov schopných ničiť vzdušné ciele na veľkých diaľkach a s malou odrazovou plochou (napr. americký PATRIOT), ale i stále širším použitím prostriedkov ničenia všeobecného určenia na ničenie lietadiel a vrtuľníkov vo vzduchu. Napr. v armádach NATO sa predpokladá využiť v boji s nízkoletiacimi lietadlami a vrtuľníkmi perspektívne protitankové raketové komplety, univerzálne kanóny na bojových vozidlách, protiletadlovú výzbroj tankov, ručné zbrane. Pre tankové kanóny sa vyvíjajú špeciálne protivrtuľníkové náboje. Bitevné vrtuľníky sa prispôbujú na ničenie pomalých vzdušných cieľov vo vzduchu. Stíhacie letectvo je vyzbrojované protiletadlovými riadenými raketami ďalekého dosahu.

Boj so vzdušným nepriateľom musí byť vedený na zemi aj vo vzduchu nepretržite všetkými silami a prostriedkami, ktoré sú k dispozícii. To znamená, že **boj so vzdušným nepriateľom sa stáva teraz vážnou vševojskovou úlohou.**

Vďaka sústavnej starostlivosti, ktorú venuje naše stranické a štátne vedenie zabezpečeniu obrany našej socialistickej vlasti a mimoriadnej pozornosti velenia armády rozvoju vojska protivzdušnej obrany, môže byť konštatované, že máme vojsko protivzdušnej obrany na takej úrovni, že je **schopné ničiť nepriateľské prostriedky vzdušného napadnutia agresora vo všetkých výškach a v rozsahu všetkých rýchlostí.** Vojsko pro-

тивздушnej obrany disponuje modernými protiletadlovými raketovými kompletami rozličného určenia, prostriedkami rádiolokačného prieskumu a automatizovanými systémami velenia. Nová protiletadlová raketová technika podstatným spôsobom mnohonásobne zvyšuje bojové možnosti zväzkov, útvarov a jednotiek pri obrane vojsk a objektov pred údermi vzdušného nepriateľa. Jej priechodivosť terénom, schopnosť rýchleho manévru, vysoká odolnosť proti rušeniu zodpovedajú požiadavkám nepretržitej a vysoko odolnej protivzdušnej obrany.

Skúsenosti z 2. svetovej vojny, poznatky z lokálnych vojen vyvolaných imperializ-

mom v rozličných častiach sveta, nám dávajú veľa príkladov, že bez organizácie odolného systému protivzdušnej obrany je nemysliteľné úspešné vedenie súčasných útočných a obranných operácií pozemných vojsk. Na základe skúseností možno urobiť závery, že ktorákolvek armáda sa môže pokladať za súčasnú, modernú a bojaskopnú len za predpokladu, že je schopná úspešne odraziť prvé a ďalšie údery vzdušného nepriateľa. Úspešné odrazenie prevkypivého úderu vzdušného nepriateľa nezávisí len od množstva síl a prostriedkov protivzdušnej obrany, ktorými armáda disponuje. Rozhodujúci význam má ich všestranná pripravenosť a vysoký stupeň ich bojovej pohotovosti.

Boj medzi prostriedkami protivzdušnej obrany a letectvom nadobúda v súčasných operáciách stále na význame. Umlčovanie a ničenie prostriedkov protivzdušnej obrany, zabránenie obnovenia ich bojaskopnosti, je podľa názorov pravdepodobného nepriateľa jednou z hlavných úloh všetkých štábov v priebehu prípravy a vedenia boja a operácie. Pre zabezpečenie tohto cieľa organizuje a vykonáva prieskum, ničenie prostriedkov protivzdušnej obrany paľbou a ich umlčovanie prostriedkami rádielektronického boja. S cieľom zistiť, umlčať alebo zničiť postavenia, stanovištia, miesta velenia bojových zostáv, zväzkov a útvarov protivzdušnej obrany sa vysielajú diverzné skupiny, prieskumné a výsadvkové jednotky. Opatrenia na umlčovanie a ničenie prvkov bojových zostáv protivzdušnej obrany sa vykonávajú s maximálnou cialavedomosťou nepretržite v priebehu príprav a vedenia operácie. Z uvedeného vyplýva, že sa zvyšujú požiadavky na odolnosť protivzdušnej obrany. V súčasných podmienkach musí byť schopná ničť paľbou vzdušného nepriateľa pri používaní ním všetkých prostriedkov a spôsobov umlčovania a prekonávania protivzdušnej obrany. Prostriedky protivzdušnej obrany musia zabezpečovať efektívne ničenie vzdušného nepriateľa vo všetkých výškach, rýchlostiach, za každých podmienok viditeľnosti. **Protivzdušná obrana musí byť hlboko členená, odolná proti všetkým druhom rušenia, musí mať potrebnú palebnú účinnosť a efektívnosť a byť schopná viesť boj so vzdušným nepriateľom s dlhodobým úsilím.**

Príslušníci vojska protivzdušnej obrany sú si plne vedomí, že vysoké potenciálne bojové možnosti súčasných kompletov protivzdušnej obrany je možné realizovať len bojovými smenami veliteľských stanovišť a obsluhami dokonale odborne pripravenými, fyzicky a psychicky zdatnými a morál-

ne vyspelými. V tejto súvislosti si zvlášť hlboko uvedomujú vzrastajúcu úlohu veliteľov a štábov. Teraz vo väčšine prípadov, pri prevádzke a bojovom použití zbraňových kompletov protivzdušnej obrany vybavených automatmi a počítačovú technikou, prebieha značná intelektualizácia bojovej činnosti. Od mnohých špecialistov bojových smien a obslúh sa vyžaduje abstraktné myslenie, sústredenosť, operatívnosť. Najmä tieto vlastnosti, túto kvalitu treba rozvíjať v priebehu výcviku a výchovy vojakov vojska protivzdušnej obrany. Tieto skutočnosti podmieňujú stále rastúce požiadavky na kultúrno technickú úroveň a profesionálnu kvalifikáciu. Nová technika, kvalitatívne nové podmienky jej prevádzky a obsluhovania vyžadujú zvlášť od vojakov z povolania hlboké fyzicko-matematické znalosti. Z uvedeného vyplýva, že výrazne vzrástla náročnosť a úloha **prípravy veliteľov a štábov**. Vojaci z povolania ako veliteľia hlavných druhov bojovej techniky a súčasne rozhodujúci členovia obslúh a bojových smien musia bojovú techniku výborne ovládať, udržiavať ju v bojaskopnom stave, využívať všetky jej možnosti, rýchlo a správne sa rozhodovať pod takom časom a dvetnej činnosti vzdušného a často aj pozemného nepriateľa.

Vzrastá úloha veliteľov a štábov ako rozhodujúceho článku povolaneého zovšeobecňovať získané poznatky a skúsenosti z výchovy, výcviku, taktických cvičení s bojovými streľbami a ďalších opatrení z prípravy štábov a vojsk. Oni sú garantom systematického rozpracúvania a uvádzania do života najdokonalejších spôsobov vedenia bojovej činnosti. Zodpovedajú za zvyšovanie presnosti prípravy a vedenia paľby, ničenie nepriateľa na maximálnych diaľkách prvou raketou, prvým výstrelom. Čím je technika zložitejšia, tým vyžaduje umnejšie a náročnejšie riadenie. Zvyšovanie vojenskotechnických znalostí patrí k prvoradým úlohám vojakov z povolania. Treba však vedieť ich využiť v praxi, tvorivým spôsobom využiť možnosti, ktoré v sebe súčasná technika a výzbroj vojska protivzdušnej obrany má.

Podstatne vzrástli tiež požiadavky na **vojakov základnej služby**, najmä na ich predbežné školské vzdelanie, bojovú prípravu. Bojová príprava musí mať premyslenú organizáciu a metodikou, potrebné materiálne a technické zabezpečenie, bez ktorých nie je možné zabezpečiť zodpovedajúcu efektívnosť. Boj s technicky vyspelým a dobre vycvičeným vzdušným nepriateľom kladie vysoké nároky na znalosti, zručnosti, návyky, psychickú a fyzickú pripravenosť a odolnosť vojakov základnej

služby. Tieto vlastnosti možno vypestovať a zdokonaľovať jedine systematickou a cieľavedomou prípravou, výcvikom, pravidelnými a intenzívnymi nácvikmi. Výsledky dosahované na taktických cvičeniach s bojovými streľbami svedčia o veľkej zodpovednosti, a akou plnia svoje úlohy veliteľia, náčelníci a inžiniersko-technické orgány najmä v posledných desiatich rokoch. Dosahované výsledky ukazujú, že zásady bojového a operačného použitia síl a prostriedkov vojska protivzdušnej obrany sú zvládnuté, sú zodpovedajúce znalosti odborných poriadkov, predpisov a pomôcok. Aj v perspektíve musíme venovať veľkú pozornosť širokému tvorivému uplatňovaniu uvedených dokumentov v konkrétnych situáciách a umne využívať bojové možnosti techniky. Súčasný ozbrojený zápas je charakteristický vysokou manévrovosťou, rýchlymi zmenami situácie a dynamikou bojovej činnosti. Neoddeliteľnou súčasťou súčasných strategických operácií sú aj vzdušné a protivzdušné operácie, ktoré bezprostredne ovplyvňujú bojovú činnosť síl a prostriedkov vojska protivzdušnej obrany. Velitelia a štáby v procese prípravy a vedenia bojovej činnosti, pri odrážaní úderov vzdušného nepriateľa musia prejavíť maximálnu pružnosť a rozhodnosť, zladenosť v práci všetkých článkov, oprostenejších od akýchkoľvek šablón a rutiny.

Vojnové skúsenosti z 2. svetovej vojny a skúsenosti z lokálnych vojen, ale aj skúsenosti získané pri taktických cvičeniach s bojovou streľbou, ktoré sa vo vojsku protivzdušnej obrany vykonávajú v zložitých podmienkach vzdušnej a rádioelektronickej situácie, nás učia, že úloha — palebné zničenie vzdušného cieľa — môže byť splnená za predpokladu vysokej osobnej zodpovednosti a disciplinovanosti každého príslušníka bojového kolektívu. Súčasná vojna vyžaduje krajné vypätie všetkých morálnych, fyzických a psychických síl vojakov. Úloha jednotlivca, jeho všestranná pripravenosť a vysoká osobná disciplinovanosť má vo vojsku PVO mimoriadny význam. Každý člen bojového kolektívu (obsluhy, bojovej smeny) môže podstatným spôsobom ovplyvniť výsledok práce celého kolektívu. V podmienkach, keď radovo každá sekunda rozhoduje o splnení alebo neoplnení úlohy, o zničení alebo prepustení cieľa, ide o veľmi výrazný prvok celkovej bojovej pripravenosti. Preto je a bude upevňovanie disciplíny prvorádou úlohou, ktorej venujú všetky stupne vo vojsku protivzdušnej obrany neprestajnú pozornosť.

Vo výzbroji vojska sú prevážne zložitá zbraňová systémy. U nich je stmelenosť

a bojová zladenosť kolektívov základom úspechu v boji. Pre zabezpečovanie úspešného plnenia úloh vojska protivzdušnej obrany má rozhodujúci význam nepretržitá cieľavedomá straníckopolitická práca, zameraná na výchovu vojakov v duchu naprostej oddanosti KSC a našej socialistickej vlasti, pripravenosti za každej situácie dosiahnuť víťazstvo nad silným, technicky vybaveným nepriateľom. Príslušníci vojska protivzdušnej obrany budú plniť úlohy v zložitej situácii, ktorá vyžaduje veľké morálne a fyzické vypätie. Straníckopolitická práca musí usmerňovať všetkých príslušníkov na splnenie úloh aj za cenu najvyššiu — obeť života. Psychologická príprava organicky spätá s morálnou, politickou a bojovou, musí zabezpečiť u vojakov formovanie takých morálnych kvalít, ako je odvaha, chrabrosť, vnútorná pripravenosť na sebaobetovanie, stálosť psychických reakcií, vynaliezavosť a ďalšie. Príslušníci vojska protivzdušnej obrany musia mať tiež vysoké sociálno-psychologické kvality — súdržnosť, kolektivismus, pripravenosť na vzájomnú pomoc. Vysoká ideovosť, politická zakalenosť, to je nevyhnutný základ všetkých ostatných kvalít každého príslušníka vojska protivzdušnej obrany nezávisle od jeho služobného zaradenia. V súčasných podmienkach ešte viac nadobúdajú na význame slová V. I. Lenina, že „v každej vojne víťazstvo nakoniec je určené duchom tých mas, ktoré na poli boja prelievajú svoju krv“.

Štvrt storočie existencie vojska protivzdušnej obrany je z historického hľadiska pomerne krátky čas. V jeho rozvoji, najmä posledných desať rokov, predstavuje mimoriadne významnú etapu. Uskutočnili sa kvalitatívne zmeny takého charakteru, ktoré ovplyvnia jeho ďalší rozvoj na niekoľko desaťročí. K takému záveru nás oprávňuje tak súčasný stav a perspektíva rozvoja nepriateľských prostriedkov vzdušného napadnutia, ako aj úloha a miesto protivzdušnej obrany pri vedení súčasných operácií pozemnými vojskami. Úloha a miesto vojska protivzdušnej obrany v súčasných operáciách sú určené významom boja s nepriateľskými prostriedkami vzdušného napadnutia za letu a jeho vplyvom na splnenie cieľov operácie pozemných vojsk.

Vojsko protivzdušnej obrany ničením prostriedkov vzdušného napadnutia nepriateľa (rakiet s plochou dráhou letu, lietadiel, bitevných vrtuľníkov a ďalších cieľov), vzdušných výsadok a aeromobilných vojsk nepriateľa vo vzduchu, ale aj útočiacieho alebo brániaceho sa pozemného nepriateľa, plní úlohu **ničenia hlavného uskupenia nepriateľských síl**. Odrážaním

úderov nepriateľského letectva a obranou hlavného uskupenia našich vojsk a tylových objektov pred údermi zo vzduchu vojsko protivzdušnej obrany zabezpečuje **zachovanie bojascapnosti a voľnosť manévru hlavného uskupenia našich vojsk**. Touto bojovou činnosťou sa rozhodujúcim spôsobom aktívne účastní na splnení cieľov operá-

cie a podstatnou mierou ovplyvňuje pomer síl. Treba preto vychádzať z uvedeného pri hodnotení úlohy a miesta vojska protivzdušnej obrany v súčasnom boji a operácii. V súlade s takýmto chápaním treba plniť konkrétne úlohy pri organizácii a riadení protivzdušnej obrany na všetkých stupňoch.

Možno pokladať za všeobecne uznávané, že v súčasných vojnách výsledky bojovej činnosti pozemných vojsk do značnej miery závisia od ich možnosti a umenia viesť úspešný boj v zložitých dynamických situáciách so vzdušným nepriateľom. Ako sme už hovorili, vo všetkých moderných armádach je venovaná veľká pozornosť rozvoju protivzdušnej obrany pozemných vojsk a jej zdokonaľovaniu. Za hlavné aktívne prostriedky vojska protivzdušnej obrany sa pritom pokladajú protiletadlové raketové komplety, dopĺňované hlavným malokalibrovým delostrelectvom a prepadovými stíhačmi. Pre zabezpečenie ich bojovej činnosti a velenie sa využívajú rozličné rádiatechnické prostriedky prieskumu, navedenia a automatizované prostriedky velenia pri riadení bojovej činnosti útvarov a uskupení protivzdušnej obrany.

Rozvoj a zdokonaľovanie protivzdušnej obrany pozemných vojsk sa uberať rozličnými smermi v závislosti od určenia toho ktorého prostriedku protivzdušnej obrany, jeho úlohy a miesta v celkovom systéme PVO. Pritom sa sleduje hlavný cieľ — zvýšenie efektívnosti protivzdušnej obrany v zložitých podmienkach vzdušnej situácie vo všetkých druhoch bojovej činnosti pozemných vojsk.

Tendencie rozvoja protivzdušnej obrany pozemných vojsk podľa názorov zahraničných vojenských špecialistov, môže mať nasledujúce hlavné smery:

Protivzdušná obrana by mala byť schopná úspešne ničť vzdušné ciele v prízemných a malých výškach, avšak so súčasným zväčšením možnosti boja na ostatných výškach, za všetkých meteorologických podmienok vo dne aj v noci.

Mala by dosiahnuť takú kvalitu, aby bola schopná úspešne viesť boj nielen s aerodynamickými vzdušnými cieľmi, ale aj s operačno-taktickými a taktickými raketami.

Ďalej by sa mali zdokonaľovať jej možnosti ochrany pred rádiatechnickým a infračerveným rušením, protirádiolokačnými strelami, zvyšovanie manévrovacích možností, spoľahlivosť v prevádzke a efektívnosť.

Nájsť neúčelnejšie organizačné formy, spôsoby bojového použitia síl a prostriedkov protivzdušnej obrany, riadenia ich bojovej činnosti s využitím kvalitných prostriedkov automatizácie.

Proces zdokonaľovania protivzdušnej obrany je neodlučne spojený s procesom rozvoja prostriedkov vzdušného napadnutia, ktorý zákonite vedie ku zvyšovaniu úlohy protivzdušnej obrany, k rozširovaniu a väčšej zložitosti jej úloh.

Uvedené skutočnosti vyžadujú stále systematické štúdium všetkého, čo dosiahla vojenská veda a technika v oblasti protivzdušnej obrany a rozpracovanie zodpovedajúcich záverov a odporúčaní pre praktickú činnosť.